

**De Moralitate, Natvra, Et Effectibvs Actvvm
Svpernatvralivm In Genere Et Fide, Spe, Ac Charitate,
Speciatim**

**Coninck, Gilles de
Antverpiae, 1623**

Dvb. III. Vtrūm liceat factis occultare aut dissimulare veram fidem, aut
sumulare contrariam?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79645](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-79645)

afflerere, & qualiter honori Dei, ac fidei detraho, & consequenter & qualem his iniuriam infero.

16 Probatur Tertium, quia alias non essent omnino certi condemnandi, qui merito mortis coram tyrannis fidem negant, quia omnes debemus presumere eos id facere cum restrictione mentali, aut ea verba solum materialiter proferre, sine intentione quidquam significandi: quia nisi de contrario constet, tenetur factum proximi praeferit in tanta necessitate constituti, in optimam partem interpretari: at quicquid est falsum; nam tota semper Ecclesia id facientes sine illa dubitatione tamquam grauissimi sceleris reos damnavit: ergo etiam id ex quo sequitur est falsum. Et confirmatur: quia alias Christiani olim facile potuerint, atque adeo debuissent instrui, ut dicta ratione coram tyrannis simularent se negare fidem; atque ita facile euasissent omnia pericula: quod tam est contra sensum & vultum totius Ecclesie.

17 Dices, ideo non licere eo casu simulare negationem fidei, quia quoties quis a publica potestate interrogatur de fide, aut iubetur fidem negare, obligat praecipuum affirmatum confidendi fidem. Sed contra Primum, hoc generatim non est verum, ut infra ostendam: in modo raro accidit me tunc teneri positiu[m] confiteri fidem, nisi quatenus hoc est necessarium ne presentibus videar eam negasse. quare aut hoc debet concedi absolute esse malum, aut illa obligatio rarissima erit. Secundum, quia secundum eam responsum qui negassent coram tyranno fidem, nisi constaret eos hoc ex animo fecisse, non deberent censeri grauius peccasse, quam si, quis solum non confitentur fidem, quando tenentur; quod tamen est contra communem Catholicorum sententiam.

18 Probatur Quartum, quia olim libellatici (ita dicti sunt qui ut sine vera fidei abnegatione evitarent pericula vita & fortunarum, clam dabant patribus reprehensi. Aliquid factum ex quo velis vide, negasse fidem semper fuit habita grave cimum.

19 Ad primum argumentum positum num. 12. Respondeo, Iehu in eo grauiter peccasse, sicut etiam in eo quod non recesserit a peccatis le-roboam, ut ibidem dicitur. Nec Scriptura laudat totum ipsius factum: sed solum quod studiosè egit, sive perfecerit id quod Dominus ei praeciperat, delendo nimis totam domum Achab, & falsos prophetas Baal: nam alias Scriptura etiam laudat non solum quod simulavit se velle colere Baal, sed etiam quod iussit ut sacerdotes ipsius offerrent ei holocaustum; quod eti[am] bono fine fecerit, tamen cum fecerit eos id serio & cum vera idolatria facturos, patet hoc fuisse absolu[m] illicitem, nec potuisse a Scriptura laudari. Quare factum Iehu nullo modo excusari potest, nisi forte ignorantia, qua omnino putabat haec ob finem bonum licere; quae in viro militari, & parum in rebus diuinis

Coninck de act. supernat.

instru[m]to faciliter potuit esse tolerabilis, & forte ideo a Scriptura non reprehenditur.

Ad secundum, nego consequentiam. Nam non solum est illicitem vere negare fidem, sed etiam id facere quoad externam apparentiam, ita ut alijs vere videaris eam negare; secus autem est in alijs materiis.

Ad tertium, nego consequentiam: quia in casu antecedentis nullo modo vere simulatur negotio fidei, sed solum representatur, quae valde sunt diversa, ut patet ex dictis. Ad quartum,

patchi responsio ex dubijs sequentibus.

D V B I V M . III.

Vtrum liceat factis occulare aut dissimulare veram fidem, aut simulare contrariam?

Nota Primum, eum propriè factis simulare falsam fidem, qui aliquid facit quod hic & nunc presentibus natu est significare ipsum colere, huc profiteri illam fidem; ut si quis immoleat idolis, aut curet se à Iudeis aut Turcis circumcidere. Suam verò fidem solum dissimulat, sive positivè occultat, qui facit aliquid ex quo ipsius fides sive religio ita occultatur, ut alijs nequeant colligere eum esse Christianum sive Catholicum; quod tam non sit natum presentibus indicare eum colere aliam religionem, aut non esse Catholicum. Loquimur autem hoc toto dubio de ijs solis, qui haec seriò agunt, aut saltē ita ut alijs videant ea scribā agere, non autem de ijs qui haec solum in theatris representant. Item agimus haec solum in casu, quo alias confessio fidei non obligat. Querimus itaque haec solum quid liceat, aut non liceat spe-ctato præcise precepto verante negationem fidei.

Nota Secundo, haec posse fieri dupliciter: Primum, aliqua actione, v. c. exercendo aliquas ceremonias falsæ religionis, adeundo templo hereticorum, comedendo carnes die prohibito, &c. Secundum, vsu vestium quibus vtuntur cultores falsæ religionis.

Nota Tertium, tam has actiones quam vestes esse duplicitis generis. Quedam enim non habent alium vultum, saltē in quem soleant usurpari, quam exercitum aut significationem falsæ religionis, atque adeo instituta sunt ad deferendum alicui falsum cultum, qualia sunt adolere thus idolo, gestare vestes, quibus sacrificuli, dum impij sacris operantur, vtuntur. Alię vero habent alium vultum, nec sunt instituta ad deferendum alicui falsum cultum. qualia sunt comedere carnes die prohibito: quod communiter etiam ab hereticis non sit, ut significetur falsa religio, sed ut satisfiat gulæ. Item ferre vestes, quibus aliquę nationes infideles communiter vestiuntur.

Nota Quartum, has secundi generis vestes, cursu esse quadruplices. Primi generis sunt, quæ quidem proprie sunt genti a cui infidelis, tamē nullo modo afflumuntur in signum religionis, sed ad nationis distinctionem; ita ut fertur etiam ab ea gente eti[am] ad fidem conuerteretur, quales sunt vestes quas Turcæ vulgo gerunt.

B b 2

24
Signa falsæ
religionis
sunt dupli-
cia.

Secun-

Secundi generis sunt quæ præcipue quidem assumuntur ob necessitatem naturæ, v.c. ad arcebundum frigus, & nuditatem tegendam, tamē simul etiam ratione formæ significant aliquo modo gestantem esse cultorem talis aut talis religionis, quales sunt vestes quæ communiter gerunt, sive falsæ, sive verae religionis sacerdotes aut Religiosi, vtentes habitu distincto à plebeio. Tertiū generis sunt, quæ ob rationem aliquam politicam præscribuntur ijs, qui certam aliquam religionem colunt, non quidem ut eas gestando suam religionem profiteantur, sed ut ab alijs quibuscum habitant, quiq[ue] eam non colunt, distinguuntur, eo quod hoc Reipublicæ expeditat. Qualis Romæ est pileus flauus, quo Iudei ab alijs distinguuntur. Quarti generis sunt, quæ directè sunt institutæ non ob rationem politicam, sed ad profitendam fidem, vt si aliquis princeps infidelis præciperebatur suis subditis, vt omnes qui inter eos sunt Mahometani ferrent vestem talis coloris ac formæ, ad testandum se esse cultores Mahometi.

Prima igitur h[ic] difficultas est, vtrum licet aliquando simularē fallām religionem vrendo aliquibus ipsius cæremonijs, quibus illa in cultu sibi proprio vitut.

Adrian.

Adrianus suprà citatus num. 12. videretur assere id absolute licet, quoties non est scandalum, nec vrget fidei confessio. Probat Primò, rationib[us] loco citato allatis. Secundò, exemplo Naaman, qui 4. Regum cap. 5. sanatus ab Eliseo à lepra, & ita conuersus ad veram fidem, petijt ut possit adorante domino suo in templo Remnon simul cum eo adorare. quod ei Eliseus concessit. Tertiò, quia S. Hieronymus in epistola ad Galatas videretur id assere.

4. Reg. 5.

Alij volunt licere saltem vti eiusmodi cæremonijs, non quidem quatenus sunt cæremoniæ illius religionis (hoc enim aiunt esse peccatum) sed ob alium finem. Adferuntque exemplum Abassinorum, qui stros filios circumcidunt, non ut obseruent legem veterem, sed ut hac ratione Christum imitentur. Aiuntque illud vel hac intentione, vel mortificationis causa lícet fieri posse. Ita Medina 1.2. quæst. 103. art. 4. Caicitanus 3.p. quæst. 37. art. 1. Lorca 2.2. quæst. 6. disp. 24. num. 7.

Medina.
Caicitan.
Lorca.

Probatur Primò, rationibus allatis pro sententiâ Adriani. Secundò, quia Apostoli s[ecundu]m v[er]bi sunt eiusmodi cæremonijs, etiam post promulgationem legis nouæ, quando eam v[er]bi erat omnino illicitus. Nam Paulus Actor. 16. vers. 3. Timotheum circumcidit; & cap. 21. cum alijs purificatus templum intravit, aliasque cæremonias legis obseruavit. Tertiò, quia Abassini iam vtuntur circumcisione, nec in ea damnantur ab Ecclesia, nec coguntur eam defere. Quartò, quia causa mortificationis lícet nos etiam aculeatis flagellis usque ad sanguinis effusionem flagellamus: ergo ob similem causam lícet quis se circumcidit.

Additque Lorca nu. 9. id verum esse etiam si hac ita fiant, vt videntes credant nos illas cæremonias formaliter usurpare, quatenus sunt cæremoniæ illius religionis. Quia, inquit,

h[ic] est simulatio, aut potius dissimulatio, quam Patres citati probant. Atque ita videretur aperte priorem sententiam Adriani docere. Addit tamen num. 8. triplicem limitationem. Primò, vt actiones tales sint ut ratio cultus ab ijs separari possit: ideoque damnat adorationem externam coram idolo factam cum ijs circumstantijs, quibus nata est significare eiusdem internam adorationem. Secundò, ut absit scandalum. Tertiò, ut illo v[er]bi nec obscuretur confessio fidei, quando h[ic] obligat, nec ex circumstantijs censeri possit fides negari.

Sed vt omittam h[ic] inquisitionem veritatis huius opinionis de qua in fr[ater] agam, hic discrusus continet aliqua parum coherētia. Primò, nam illa ultima limitatio videretur aperte repugnare ijs que docet num. 9. & retulit num. 27. initio. Quomodo enim fieri potest ut exercitam eam cæremonias ita, sive cum talibus circumstantijs, ut aditanib[us] videat eas formaliter exercere, & in cultum illius religionis, & ita aliquo modo simulem falsam religionem; & tamen id faciat ita, ut ab ijs non censeat falsam religionem profiteri, & consequenter nec censeat veram negare: cum h[ic] communiter ab hominibus pro eodem reputentur, scilicet me serio usurpare cæremonias talis religionis, præsertim formaliter & quatales sunt, & me eā exterius proferri? Secundò, quia Lorca cum alijs dicit, nos non posse illas cæremonias exercere quatenus sunt cæremoniæ illius legis; & tamen tententiam suam probat ex facto Apostolorum usurpatiū cæremonias legis veteris; qui tamen usurpabant eas formaliter, sive ut cæremonias legis veteris, ut fusi ostendam in fr[ater] num. 43.

Secunda difficultas est, an Catholicis versantibus in locis hæreticorum, & inter hæreticos, ne ab illis cum graui suo periculo deprehendantur esse Catholic[i], licet vesci carnis ijs diebus, quibus hoc ab Ecclesia prohibitum est? Valentia 1.2. disp. 7. q. 15. puncto 6. cas. 4. ait Valentia, id non licere, quando eiusmodi comestio esset signum hæreticos. Quod verum est; sed petitur an hoc sit semper tale signum, aut quando sit, & quando non. Sanchez vero de Præcept. lib. 2. Sanch[ia]. cap. 4. num. 25. cum Azor, ait id in tali periculo licere, nisi sit periculum scandali, aut contemptus religionis nostræ, aut nisi auctoritate publica tentetur comedentis religio.

Tertia difficultas est, vtrum Catholicis habitantibus inter hæreticos licet adire eorum conciones. Quia in re certum est id non licere, quando adest periculum peruersiōnis, v[er]bi quis in s[ecundu]m ita firmus in fide: aut quādo hoc nequit fieri nisi communicando cum ijs in cæremonijs, aut saltem si sit periculum cum ijs ita communicandi: sed queritur an id licet quando h[ic] abstat, & illud sine scandalo fieri potest?

Et præcipua difficultas est, quando princeps hæreticus sub graui poena præcipit omnibus subditis, ut hæreticorum templa adeant, ac alijs eorum officijs intresint. Quidam enim putant etiam tunc licere ijs interesse, modò ea frequentans protestetur se id facere præcise ut suo principi obediatur, seque nullo modo inten-

intendere ea ratione cum hereticis communicare. Ratio eorum est, quia tunc haec templi frequentatio nec potest esse signum professionis, aut probationis illius fidei, nec etiam est communicatio, aut signum communicationis cum hereticis (quia per illam protestationem haec omnia sufficienter tolluntur) sed solum est ciuilis obedientia erga principem: ergo est licita; & confirmatur facto Naaman qui ex iussu sui regis ita frequentabat templum Remnon, idque licet.

³² Quarta difficultas est, an liceat aliquando ob grauem necessitatem vesci idolothytis. Quidam apud Lorcum 2.2. disp. 24. nu. 6. videntur asservare id numquam licere, etiam si alia moriendum sit fame, & absit omne scandalum. Primo, quia Apostolus 1. ad Corint. 10. id dicit esse illicitum ijs, qui scirent esse idolothyta. Secundo, quia S. Augustinus epistola 154. interrogatus an in extrema ex fame necessitate liceat ijs vesci, respondit, Si certum est esse idolothytum, melius Christiana virtute respuitur. Vnde aiunt vulgo dici, satius esse fame mori quam idolothytis vesci. Ipse autem n. 11. responderet, illa ab Apostolo & Augustino dici, quia olim id fuerat Apostolico praecepto prohibitum, quod vique ad Augustini tempora durabat, iam autem esse desiit.

³³ Quinta difficultas est, vtrum ad vitandum graue periculum liceat aliquando vti vestibus infidelium. Quia in re omnes lati consentiunt, licere quandoque ad graue periculum vitandum vti vestibus primi generis ex recensit n. 24. quia cum haec nullo modo sint instituta ad significandam falsam religionem, eas ex iusta causa gestans non potest per hoc villo modo dicari auctoriter profiteri falsam religionem. Sed difficultas est de alijs vestibus ibidem recensitis. Quidam enim generaliter negant vnuquam licere eas gestare. Quidam illas gestas hoc ipso significat se esse profitemur illius religionis: nam sicut haec verba, sum Mahometanus, significant ea feriò pronunciantem esse tales; ita gestatio illarum vestium significat gestantem esse Mahometanum. Nec refert quod forte initio non sint directe instituta ad fidem profitendam, sed ob vsum politicum; quia sufficit quod iam ex consuetudine eam significacionem obtineant. Ita Caietanus in Summa, v. Habitus, in fin. S. Antonii p. 2. t. 12. c. 6. sub finem, Silvester v. Apostasia, q. 1. n. 4. Angelus v. Infidelitas, nu. 9. Nauarrus c. 11. n. 27. & alij quidam.

³⁴ Alij vero docent, saltem omnino esse illicitum vti vestibus quarti generis, scilicet institutis ad fidem profitendam, quia has gerere est aperte significare se profiteri tales fidem. Nam cum haec vestes ita sint directe instituta ad significandam professionem falsae fidei, sicut verba sunt instituta ad rem aliquam significandam; earum gestatio non minus significat professionem falsae fidei, quam si quis id verbis exprimeret. Confirmatur, quia infideles eas gestando peccant contra fidem, eò quod hoc ipso censeantur falsam fidem profiteri: ergo idem dicendum de fidelibus easdem gestantibus. Nec enim est vlla ratio, cur his magis liceat illas gestare, quam illis.

Coninck de act. supernat.

Contra vero quidam apud Sanchez lib. 2. de
Præcept. c. 4. n. 20. generatim docent, omnibus ³⁵ Sanchez.
his vestibus (exceptis ijs, quæ sunt institute ad
immediatè deferendum aliquem cultum falsis
dijs) licere vti ad vitandum mortis periculum,
quando scandalum, aliaque similia incommo-
da absunt. Quia cum haec gestatio habeat alium
vsum, nec princeps suo instituto, nec consue-
tudo Gentilium eas ferentium efficere possunt,
vt semper significet professionem falsa fidei.

Sexta difficultas est, vtrum quando aliquis
princeps statueret vt omnes Christiani sibi sub-
diti ferrent certum signum, ad vitandum
graue periculum liceret illud omittere? Caietan.
Caietan. 2.2. qu. 3. art. 1. responderet licere quando
illud signum est institutum ob solum finem
politicum; secus tamen esse quando est institu-
tum ad profitendam fidem: nisi forte illa lex aut
recepta non sit, aut communiter non obser-
vatur. Ratio eius est, quia princeps per illam legem
singulos interrogat circa suam fidem: atqui
omnis fidelis a principe de fide interrogatus te-
netur eam profiteri, quod eo casu fit gestatione
talis signi: ergo fideles illius loci ad hoc ten-
tentur.

Vt autem ad haec distinctius respondeamus,
Nota duplicitate posse contingere vt ex omissione
talium vestis aut signi mihi in cunctis pericu-
lum. Primo, si infideles inuadant urbem in qua
sum, intendent omnes qui non sunt ipsorum
religionis, sive non habentes illam vestem, occi-
dere. Aut quando princeps infidelis hoc subi-
tò in aliqua urbe fieri præcipit, ubi que omnes
non habentes tale signum occidere. Secundo,
quando ex aliqua causa vellem transire per ter-
ras infidelium, aut inter eos commorari, & id
vique ad Augustini tempora durabat, iam au-
tem esse desiit.

³⁷ CONCLVSI O I. Certum omnino est nullum
ob causam licere propriè simulare professionem
falsæ religionis. Hanc conclusionem sub his
terminis omnes communiter admittunt; etiam
ijs, quos citauit n. 26. quoniam alijs verbis contra-
rium afferant, ut mox ostendam. Et patet clarè
ex dictis dub. 2. conclut. 3. vbi ostendit absolute
esse illicitum, non solum vere negare fidem ve-
ram, aut profitari falsam; sed etiam id vere simula-
re, quia vroque causu vera & grauis iniuria ve-
rae fidei ac Deo irrogatur. Nihil autem refert
vtrum haec simulatio fiat verbis an factis: sicut
nihil refert an verbis, an factis alium falsi crimi-
nis insinuare.

³⁸ CONCLVSI O II. Nullo modo licet ob ullum
finem vti ceremonijs proprijs falsa religio-
ni; nisi forte eo modo ijs vtris, vt aperte ap-
pareat te ijs non vti vt ceremonijs, aut in
ordine ad aliquem cultum aut religionem;
sicut ijs vtruntur qui agunt in theatris, aut si-
cuit uteretur circumstitione is, cui ea esset ne-
cessaria ad sanitatem recuperandam; quia
casus singuli faciliter potest, quam accidere.
Ita Turrian. 2.2. disp. 35. dub. 5. Valentia disp. 1. Turrian.
Valentia.
qu. 3. puncto 2. dub. 4. Sanchez de Præcept. lib.
2. cap. 4. num. 14. Vaquez 1.2. disp. 18. 2. n. 19. &
77. vbi docet esse communem sententiam Pat-
rum & Doctorum, observationem ceremoni-

Numquam
licite falsam
religionem
simulas.

Illicite vte-
ris ceremonijs
falsae religio-
nis.

arum Iudaicarum esse mortiferam post Euangelij sufficientem promulgationem, & absurdissem duci Ecclesiam iam posse praecipere circumcisioem, aut similes ceremonias legis veteris.

40

Probatur Primo: quia, ut ostendi dub. 2. conclus. 4. non solum est illicitum verè abnegare fidem veram, aut falsam religionem profiteri: sed etiam est illicitum id facere secundum externam apparentiam, ita ex praesentibus videaris eam abnegare: atqui qui virtutem ceremonias falsae religionis ea ratione, ut adstantibus videatur ihs vti ut ceremonias, sive in ordine ad aliquem cultum, quoad externam apparentiam profiteretur falsam religionem: ergo illicite illud facit.

41

Nec refert, quod dictus usus possit habere aliam significacionem, & quod adstantes ex ignorantia aut imprudentia colligant ihs vtem eum usu potius significare falsam professionem, quam aliquid aliud: quia etiam verba ambigua possunt aliud significare quam professionem falsae religionis, & tamen non licet ihs etiam in ea significacione ita vti, ut adstantibus ex ignorantia aut imprudentia videaris per ea falsam religionem verè profiteri, ut loco citato ostendi: ergo idem dicendum est de eiusmodi usu ceremoniarum. Et confirmatur, quia alii sacerdoti tibi tempore persecutionis Gentilium publicè coram idolo orare, & thus incendere, ac proposita ibidem idolothyra comedere, modò orationem tuam secreto dirigeret ad verum Deum eum orando, ac in eius honorem thus incendendo, ac idolothyra comederes præcise ut famem pelleres. Præterim quando nemine te circa fidem interrogante, aut ut dictum honestum idoli faceres incitante, præceptum affirmatiuum fidei non vrgeret, atque ita omnibus facile esset effugere omnem suspicionem christianismi, & consequenter periculum persecutionis: illud autem apertissimum saltum aceruisse est.

CONCLVSI0 III. Etsi post promulgationem Euangelij in Pentecoste factam mortua fuerint ceremoniae veteris legis, quatenus nullus ad eam usum amplius obligabatur, nisi forte vitandi scandali causa, aut pro aliquo tempore ex precepto Apostolico lato Act. 15, tamen, præsertim conuerteris ex Iudeis, carum usus erat adhuc aliquamdiu licitus, idque ut lex vetus non statim tamquam mala damnaretur, sed paulatim abrogaretur: cum enim illæ ceremoniae non fuerint instituta ad aliquem falsum, sed ad verum cultum Deo exhibendum, conveniebat omnino eas non statim penitus damnari tamquam malas, sed aliquamdiu adhuc tolerari, quatenus præcise erant ceremoniae in Dei cultum instruta, præscindendo ab eo quod essent futurorum significativa, idque donec legem veterem iam omnino completam, ac in posterum inutilem esse omnibus clare probarentur. Ita ex D. Augustino S. Thomas 1.2.q.103.a. 4.ad 1. & cum eo communiter Scholastici, paucis exceptis.

D.Thomas.
Probatur aperte exemplo ipsorum Apostolorum, qui eas initio obseruarunt. Nam S. Pe-

trus Act. 10.v.14. renuit comedere lege prohibita. & cap. 16. v.3. S. Paulus circumcidit Timotheum. & c. 21.v.26. obseruat leges purificatiois Iudaicæ, & curat pro se & suis sacrificia offerri, quæ sine dubio ipse numquam fecisset, si ea tunc fuissent illicita.

Dices, Apostolos ea tunc fecisse, non quatenus erant ceremoniae legis, sed merè materialiter ea usurpare ad vitandum scandalum.

Sed contrà est Primo, quod dicto c. 21.v.10.

S. Iacobus, alijque seniores sive præcipui inter Christianos dicunt S. Paulo: Vides frater quot millia sunt in Iudeis qui crediderunt, & omnes amulatores sunt legis. Deinde dicunt hos in Paulo scandalizati, eo quod audierint eum docere confessionem à lege Moysis, & Iudeos conuersos non debere secundum legem circumcidere filios suos. Deinde suadent ei ut factò contrarium probet, & cum alijs quatuor qui habebant votum nazareorum, caput radae, aliasque illius voti ceremonias obserueret, ac sacrificia pro le offerri cureret, prout præscribitur Numer. 6. v.18. Et subditur: Et scient omnes quia que de te audierunt, falsa sunt, sed ambulas & ipse secundum legem. Quorun confitum S. Paulus fecutus est: ut ibidem narratur.

Ex quibus sic argumentor, Isti Iudei conuersi erant amulatores legis: ergo eiusmodi ceremonias legis obserabant formaliter, & vt ceremonias legis, & tamen in hoc non reprehendebantur ab Apostolis; immo S. Iacobus eorum Episcopus simul cum ihs eas ceremonias obserubat. Item suaerunt S. Paulo ut eas ceremonias ita obserbare, ut ostenderet se secundum legem ambulare, & non docere discessum à lege, sive huius obseruationem esse illicitam; quibus hie acquieuit, ut suo facto ostenderet le ista non docere: ergo sensit illius obseruationem non esse illicitam, alij enim debuisset illius obseruationis suscipiibus non acquiescere; sed palam ostendere se id docere, & fieri docere. Tertio, curauit pro le offerrascitum; aut saltem habuit intentionem id faciendi, nisi fuisset tumultuantibus Iudeis ipsum comprehendentibus impeditus; hoc autem nullo modo potuit aliter usurpari nisi ut ceremonia legis, & clarissimum est eos, qui fuissent id oblati, tali ratione id fuisse facti, & consequenter si hoc fuisset illicitum, peccasset S. Paulus illos inducendo, ut pro le sacrificiū offerrent: sicut iam sine dubio peccaret, qui Iudeum ad aliquid simile induceret.

Secundo, contra eam responsonem facit, quod si tunc fuisset illicitum eas ceremonias ut tales usurpare, Apostolus perniciose simulasset se eas ita obseruare: nam cum, ut patet ex dictis, eas obseruari etiā factum quantum exterius apparere poterat, ut alij suo facto persuaderet obseruationem legis esse licitam, scilicet non docere contrarium, alios in perniciōsum errorem induxisset; quia ex ipsius exemplo potuerint merito credere id esse licitum. Dicta autem sine magna tanti Apostoli iniuria non possumus de eo suspicari. Quæ fusæ etiam ex hoc alijque locis probat D. Augustinus epist. 19. ad D. Hieron.

Ad

Initio legis
gratia usus
veterum ca-
remoniarū
erat indiffe-
rens.

**Naaman post cōuer-
sationem nec
verē ne sim-
ulatores
adorabat
idola.**

Ad primum argumentum positum nū. 25. responsum est n. 19. & 20. Ad secundum, Respondeo exemplum Naaman nihil facere ad rem: nam ipse non flebat ibi gena quasi honorans idolum Remnon, neque hoc illo modo etiam quoad externam apparentiam simulabat: sed solum flebat gena in obsequium sui regis, ut scilicet hic inter adorandum posset illo commodius niti, ut aperte loco citato insinuatur, unde in isto loco adorare respectu Naaman non significat deferre cultum, sed incurvare se, sive inflectere: nam Naaman solum perit ve rege ingresso templum & super eum innante ipse possit in templo adorare, sive se inflectere, nimis ut rex ei commodius innatur: hoc enim propriè significat Hebreum 13. 17. id est incurvauit se, quod nos et interpres communiter vertit *adorare*, quia adorantes incurvant se. Nullum ergo falsum cultum Naaman ibi simulauit, sed solum debitum obsequium suo regi exhibuit. Quod autem id exhiberet in templo, vel extra templum, hoc erat per accidens.

August. Ad tertium, Respondeo aut D. Hieron. benignè interpretandum, ut quidam conantur facere, aut cum D. Augustino epist. 19. ab eo recendum esse.

**Ecclesia nū-
quā proba-
vit quid
Abassini
suis filios
circūcidant.
Gōdinus.**

Ad primum argumentū positū n. 26. iam responsum est. Ad secundum, Respondeo initio licuisse vī illis cāremonijs, ut iam ostendi: modò autem id nullo modo licere. Ad tertium, nego assumptum: nam Ecclesia Catholica hoc in Abassiniis numquam probauit, sed semper damnauit, sicut etiam eorum schisma, & alias hæreses dantur. Quaere vide nostrum Godinum de Abassiniorum rebus à cap. 27. vñque ad 32. Quod autem tam alij quidam quam Lorca contendunt id licet fieri ad imitandum Christum, aut ad mortificationem carnis, sicut in hunc finem multi laudabiliter se flagellant; sine fundamento dicitur, & contra sensum totius Ecclesiae, quæ post promulgatum sufficienter Euangelium, quando in ea iam desit omnis distinctione inter Iudeum & Græcum, circumcidentes se semper habuit pro Iudeis, Mahometanis, aut hæreticis; & baptizatos id facientes tamquam apostatas puniuit: quod immerito faceret, si id ad imitationem Christi, aut ad mortificationem liceret. Item male Apostolus ad Galatas 5. dixisset: *Ego autem Paulus dico vobis; quoniam si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit.* nam vt sumnum debuisset dicere: Si obseruetis circumcisionem, quasi adhuc necessariam ad salutem, aut vt cāremoniam legis adhuc obligantis, Christus vobis nihil proderit.

Galat. 5. Confirmatur, quia si liceret se circumcidere ad imitationem Christi, similiter ob cūdem finem etiam liceret ritu Iudaico immolare & comedere agnum palchalem, atque ita totam legem veterem obseruare; quia Christus hoc fecit. quod absurdissimum est.

Adde, Abassinos circumcidendo suos infantes non imitari Christum qui neminem circūcidit, sed octauo die sponte circumcisionem suscepit. Quare nec maiores suos infantes circumcidendo Christum imitantur, (quia hac ra-

tione ipsi non suscipiunt circumcisionem) nec etiam infantes eum imitantur padendo circumcionem, quia non sponte, sed inniti ac relataentes circumciduntur. Indò neutri hac in re Christum imitari possunt; quia nec magni octauo die, nec partu sponte circumcisioni possunt.

Ad quartum, Respondeo Primo, hoc scilicet non posse habere locum in circumcisione infantium, qui mortificationis incapaces sunt.

Respondeo Secundo, non quamvis mortificatio corporis licet assumi, sed eam solam quæ ad corpus dominandum utilis est, nec tamen illud licita, aliqua sui parte minuit, nec nimis valetudinem affligit. Alias laudabile esset aures sibi aut nares mortificationis causa praescindere, quod absurdissimum est. Idemque est de circumcisione, qua etiam pars aliqua corporis absconditur. Adde, eam ad mortificationem esse iniūlens: nam excepto forte tempore illo quo dolor eius perseverat, nec corpus affligit, nec doñat; nec sicut flagellatio sapientia repeti potest.

CONCLVSI O IV. Catholici versantes in ter hereticos, ad vitandum graue periculum, Licitè quan-
dicē prohibito licet vescuntur carnibus, quan-
do existentibus cum alijs, qui eos ignorant esse
Catholicos, exponuntur fine vlla omnino
mentione prohibitionis Ecclesia. Secundū autem
est Primo, quando quis ab omnibus præscri-
bus scitur esse Catholicus. Secundo, quando
solam adeat periculum mortis, aut quando
quis sine notabilis periculo necessitate edendi
potest aliquæ industria evitare, v.c. prætextu
debilitatem stomachi non ferentis elum car-
nium, aut aliquam similem causam. Tertiò,
quando ex ea comeditione oriatur scandalū, vt
si alij putantes aliquem à fide defecisse, adidem
incitarentur. Quartò, quando alij Catholicos
inuitant, aut se mutuo hortantur ad eas comedendas, aut in contemptum præcepti Ecclesiae,
aut vt ostendant se non esse Catholicos, aut se
non curare præcepta Ecclesiae; aut dicendo, Vi-
deamus an aliquis inter nos si Papista, qui non
audeat comedere carnes, &c. Et hanc puto esse
mentem Auctorum quos citauit n. 29.

Prima pars probatur: quia tali casu comedens carnes nec peccat contra præceptum Ecclesiae, quod in tanto periculo non obligat; nec etiam contra præceptum aut confessionem fidei quasi hanc suo facto videatur negare: nam illa comedatio nec ex natura sua, nec etiam ex hominum instituto est signum professionis fidei religio-
nis, aut negationis veræ: vt per se patet (quia
alias si quis Catholicus solus, curratione morbi,
aut vt satisfaceret gula, comederet carnes die
prohibito, peccaret contra confessionem fidei
quod aperit falsum est.) nec etiam est tale si-
gnum ratione circumstantiarum, quia nullæ
hincad sunt quæ eam ad hoc significandum pos-
sint determinare.

Nec obest quod fortè aliqui ex eius facto
suspiciabuntur cum non esse Catholicum, quia
ne ipse tenetur hanc suspicionem (quæ non
est tantum momenti) cum tanto suo periculo cui-
tare: nec ipsa, quādū interius in animo manet,

poteſt hanc comeſtioneſ affiſcere, aut eam determiñare, ad ſignificandam deſectionem à fide. Ad hoc enim requiriſt aliquā circumſtantia extēna eam comeſtioneſ affiſcens, vt in finili ostendi diſp. 10. n. 41. & 42.

52 Secunda pars probatur, quātū ad priūm & ſecundū caſum: quia tunc nulla eſt ſufficiens cauſa faciendi contra Eccleſia p̄ceptū. Nam iſiſlo illa eſt parui momenti & contemnenda, vel potiū v̄glorioſa pro Deo appetenda. Item quando quis ab omnibus noſcitur eſſe Catholiciſ, nullum ei ex illa abſtinentia p̄cīſe po- teſt imminere periculum. Non tamen ſuffi- ret vt tenereris ab eo eſtu abſtincere, quād vnuſ aut alterā quibus tibi non imminet periculum, ſcire te eſſe Catholiciſ, modò ab alijs qui id neſciunt ex ea abſtinentia immineat pericu- lū, niſi foriē ſit periculum grauiſ ſcandalī, de- quo mox dicam.

53 Probatuſ tertius caſus: quia mea comeſtio tunc cedere in graue religionis noſtra, ac ani- marum derriſmentum, quod teneor etiam cum graui meo periculo vitare, vt communiter o- mnes fatentur. Sed hoc maximē locum habet in perſonis magnae auctoritatibz, quorum exem- plo multi in utramque partem mouentur: ad quod etiam necesse eſt vt eorum factū ſit publicandum; quia alijs nequit parere ſcan- dalum. Quare quando tales verſantur inter omnino ignotos, nequit eſſe periculum talis ſcandalī.

Quartus caſus probatur: quia tunc illa com- eſtio à circumſtantibz determinatur ad ſi- gnificandam aut deſectionem à fide & obe- dientia Eccleſia, aut professionem contra- riæ fidei.

54 Vtautem hic vltimus caſus, & prior pars no- stræ conſuſionis clariora ſint: Noſtanda eſt do- trina Apoſtoli 1. ad Corinth. 10. vbi interrogatuſ an licet comedere idoloſhyra, cū cap. 8. v. 1. 4. & 7. docuſiſet idolum nihil eſſe, nec po- ſte reddere cibos ſibi immolatos immundos, ni- ſi ijs, qui putant eorum comeſtioneſ cedere in honorem idoli, qui conſequenter ea comeſtio- ne polluuntur: ideoq; propter horum conſie- tiam ait non eſſe comedenda idoloſhyra in iis circumſtantibz, in quibus hiſ ea comeſtio poſſit videri ſignum honoris idoli exhibiti. Deinde c. 10. v. 27. ait: Si quis vocat vos infidelium (ſcilicet ad conuiuū) & vult uire, ovne quod vobis ap- ponitur manducate, nihil interrogantes propter con- ſcientiam. Si quis autem dicerit, Hoc immolatum eſt idolis, nolite manducare propter illum qui indicauit, & propter conſcientiam: conſcientiam dico non tuā, ſed alterius. Quibus clariē doceſt, comedere ido- loſhyra in communi mensa inſtar aliorum ci- borum, ſine reflexione exterius oſtenſa ad hoc quād ſint idoloſhyra, ſive quando nemo facit mentionem quād ſint idoloſhyra, nullo modo eſſe ſignum honoris idoli exhibiti, ideoq; id licet heri; ſecūs tamen eſſe quando aliquis di- cit eſſe idoloſhyra: quia hac ratione tacitè in- nit ea comedere in honore idoli, aut etiam a- lios ad hoc ita faciendum inuitat; ideoq; ea tunc comedens aſtantibus videtur ea ſecūdūm mentem inuitantis, ſive in honore idoli come-

Quando li-
cite come-
dantur ido-
loſhyra:

quando il-
licite.

dere. cū enīm ea in re obſequatur inuitanti, etiam ipſius intentioni videtur inſeruire: atque ita illa comeſtio reſpectu aſtantium eſt ſignum honoris idoli exhibiti; & ideo addit: Apoſtolus: Conſcientiam autem dico, non tuā, ſed alterius. Ac ſi dicat: Illa comeſtio mala eſt, non quia tu in honorem idoli comedis, ſed quia aſtantibus id ira videris facere, ſive quia tua comeſtio in his circumſtantibz eſt illis appaſens ſignum talis intentionis. Et ſimilis omnino eſt ratio in caſu primo & vltimo noſtra conclusionis. Que do- trina etiam valde notanda eſt propter ea que inſtra dicemus, & ad ſoluendos varijs caſus, qui circa ſimiles materias accidere poſſent.

Concluſio V. Catholicum adire concio- 55
nes hereticorum perle, non eſt ſignum profes- An licet
ſionis falſe fidei; nam ob varijs alijs ſines id audiamus
diferi poſſet; & in quibusdam locis vbi Catholici
hereticū permifſi habitant, multi etiam noſt
Catholicī quandoque eas conſciones adeunt
fine vlla ſuſpicione hereticoſ. vnde etiam infe-
runt, id ob iuſtam cauſam, quando abeſt omne
periculum peruerſionis, ac ſcandalī, licet fieri po-
poſſe. Ita Valentia 2.2. diſp. 1. q.2. puncto 2. dub. Valen-
tia.
4. in fine. Azor tomo 1. Moral. I.8. c.27. q.5. San-
chez 1.2. de Preceptis c.4. n.26. vbi tamen meri-
to requirit grauem aliquam cauſam, vt id licet
fiat; qua vix videtur poſſe eſſe alia, quam ut con-
ſcionatoris falſa doctriṇa & impoſtur poſſint
clarius depreheſti, & refutari. Quare indecīs
vix vñquam eiusmodi iuſta cauſa viderit poſſe
accidere, niſi cum famili coguntur ſuos domi-
nos conſciones adeunteſ honoris p̄cīſe &
obſequij cauſa comitari. vnde etiam Sanchez Ex ſola
ſuprà ſati apertè improbat eos, qui ex ſola cu-
rioſitate eas adeunt; nec ego eos vñquam pro-
bare poſtui.

Concluſio VI. Talis autem accessus el- 56
ſet ſignum ſaltem alicuius communicationis ſi- Quando
ue conſenſus cum hereticis qua tales ſunt. Pri-
mo, quando quis adeundo conſciones ſimul cu-
hereticis in eorum cæremonijs communicaret,
v.c. cum ijs ſimul canendo pſalmos, aut aliter
communiter orando. Haec enim ſemper habi-
ta ſunt tamquā nota communicationis in fide.

Secundō, quando quis id faceret vt concio-
natori gratificaretur, eumū honoraret; hoc
enīm apertè eſſet ipſius actionibus facere, ei-
que auſtoritatem in malo addere.

Tertiō, quando princeps aut magistratus he- 57
reticus p̄cipit omnibus ſubditis vt conſciones Principi
beniſſe-
hereticas adeant: cū enīm hac ratione ipi- quentia
conſcionatores multitudine auditorum hono- conſciones
rentur, iſiſque ea ratione auſtoritas accreſcat, & hæ- hereticis il-
licite ob-
eadeantur. conſequenter eorum doctriṇa etiam maiore datur.

Nec refert quād Catholicī eas conſciones
adeunteſ protestentur ſe id facere non vt ha-
reſi ſilla ratione faueant, ſed ſolūm vt principi
civilem

civilem obedientiam exhibeant; quia factio
suo contrariorum ostendunt, ut iam probant,
& hoc ipso quo intendunt haec in re principi
obedire, implicitè simul intendunt finem à
principi intentum promouere, & consequen
ter hæresi fauere, ut iam ostendi.

³⁹ Idemque dicendum esset, et si ipse princeps
in suo edicto expresse diceret se hac in re ni
hil astud exigere quam civilem obedientiam,
nec ullo modo velle quemquam cogere ut à fi
de sua deficiat; quia ipse factio, ut iam ostend
i, contrarium facit; nec hoc præceptum po
ret esse civile, aut immediatè ob finem mere
civilem præcipi, sed immediatus ipsius finis
non potest esse alius quam fam dictus, aut et
iam peior, ut scilicet Catholici in extensis illis
ritibus se hæretici conformant, & hæratione
paulatim peruertantur. Nec enim fieri potest
ut passim Catholici eas conciones frequen
tent, & paulatim non peruerrantur saltem ma
gna ex parte. Quamvis autem quibusdam in
fide firmioribus hac ex parte non sit periculum;
tamen suo exemplo alios minus firmos ut tem
plum adeant inducendo, aut eos in hoc confir
mando sunt ijs scandalo, & causa ruinae. Atque
ita, ut in simili ait Apostolus 1. ad Corint. 8. v. 11.
perit infirmus in eorum exemplo, propterea
quoniam Christus mortuus est.

Quia confirmantur etiam auctoritate San
ctiss. Domini nostri Pauli V. qui consulev^t an
liceret Anglicis Catholicis eiusmodi dicto sui
regis obedire, expresse definitum id nullo
modo licere, ut patet ex bulla ante aliquot
annos ab eo super hac re edita.

⁶⁰ Ex his patet Primò, in Anglia eos, qui ut e
dicto regis pareant templis hæreticorum ade
unt, meritò tam à Catholicis quam à hæreti
cis censeri à fide, saltem ex parte & quoad ap
parentiam externam defesciscit, atque ita contra
præceptua non negandi fidem suo externo fa
cto peccasse.

⁶¹ Anteicat
precibus
hæreticorum
interesse.

Patet Secundò, omnino illuscitum esse adire
tempora hæreticorum aut aliorum infidelium,
dum alia sua officia sine preceis celebrant, atque
his ita interesse ut cum ijs in his exterius partic
ipes, v.c. simul cum ijs orando, aliaque saltem
quoad externam apparentiam faciendo, quæ
alij, qui verè cum ijs in religione communicant,
faciunt; quia hæc sunt verè externa signa com
municationis cum ipsis in fide; nam sunt vera
externa communicationis cum ipsis in iis cæremoni
is, quibus exterius suam fidem proficitur.
Quod clarius adhuc patet, quando id fit iuben
te hæretico principe aut magistratu, ut patet ex
dicto.

⁶² Secundus est quando quis merè materialiter ijs
interessit, ita scilicet exterius se gerendo, ut aper
tè appareat cum cum alijs in ijs cæremoniis non
communicare, ut si ea spectet sine ullo signo
reuerentia, nec ullo modo eorum ritibus secundū
aliorum laicorum mōrem se accommodando,
sed planè omnino se habendo ac si spe
ciale aliquam comediam.

^{4. Reg. 5.} Ethacratione 4. Reg. 5. Naaman licet vna
cum suo rege intererat sacrilegis sacrificijs, his
nullam reuerentiam exhibendo, sed solum te

gi suo debitum obsequium præstanto. Eadem.
Quia ratione famuli Catholici suos dominos hæ
reticos, & ancillæ suas dominas ad templi ha
reticorum comitari possunt; quando id sine gra
ui inconmodo effugere non possunt; ita scili
cer in his se gerendo, ut solum dominis suis

non autem hæreticorum ritibus reuerentiam
exhibere videantur. Ita Pefantius 2.2. q.3. art.2. Sanchez.
disp. 1. q.3. & Sanchez in Præcepta l.2.c.4.n.26. Pefantius.
In medio. & Malderus 2.2. q.3. art.2. membr.3. Malderus.

Vbi etiam bene notat, licet Catholicis in locis
hæreticorum habitantibus amicitia causa adire
eorum coniuia nuptialia, ijsque bene preca
ri, et si morte hæretico contrahant, atque adeo
interesse ipsi contracti. Et simili modo licet
comitantur eorum funera, similiaque amicitia
officia ipsis in eiusmodi rebus præstant: modò
hæc ita faciant, ut in cæremonijs & precibus cu
ijs non communicent, sed ea tamquam nihil
ad se pertinentia, & quasi actionem profanam
spectent. Docuit hæc olim pulchritudine Terrullia
nus lib. de Idololatria cap. 16. & 17. ibi ait: Circa
officia verbi (quæ scilicet Christiani Gentibus ex
hibent) communium solemnitatum, ut roga pura,
ut sponsatum, ut nuptialium, ut nominalium, nullum
putem periculum obseruari de statu idololatriæ, qua
internenit. causa enim sunt consideranda, quibus pre
statur officium: id est, cum res ad quas honoran
das vocor, sicut licet, eas thea præsentia hono
randis non peccato. Deinde paulò inferius tibi
objicit: Sed hæc accommodantur sacrificia: id est, in
hæc solemnitatibus sacrificia adhibentur, qui
bus Christiani vocati debebunt interessere; & re
spondet: Si in vocata, nec in sacrificiis fit ritulus of
ficij, & opera mee exfunctio, quid tum? si liber. sci
licet adire: id est, si meam operam ac officium
solum amicus exigat, & ego exhibeam, ut vo
catus ad nuptias, aut similem solemnitatem
hanc honorem, non autem ut sacrificiis com
municem; nihil ad me spectat quod ipsis sacri
ficient; si libeat nulli solemnitati officij causa
intereste, subdit, Utinam quidem nec videre pos
simus, quæ facere nobis nefas est. Sed quoniam ita ma
lis circumedit sæculum idololatriæ, licet adesse in
quibusdam, quæ nos homini, non idolo officiosos ha
bent. Planè ad sacerdotium & sacrificium vocatus
non ibo (proprium enim idoli officium est) sed neque
consiliv, neque sumptu, aliaque opera eius modi sun
gar. Si propter sacrificium vocatus assistam, ero par
ticipes idololatriæ; si me alia causa contingit sacri
ficianti, ero tantum spectator sacrificij. Deinde per
git docere, famulos populi suis dominis sacrifici
cantibus assistere, & ciuilia exhibere ministra
tia; nullo tamen modo posse ipsi sacrificio vla
lam suam operam impendere. Quæfutius ci
tare volui, quia supradicta omnia non solum
auctoritate, sed etiam ratione pulchritudine con
firmant.

⁶³ Patet Tertiò, nullo modo licere Catholicis
degenibus inter hæreticos, iuxta præceptum Coram Mi
magistratus hæretici, contrahere matrimonia
coram Ministris hæreticis; quantumvis prius contrahuntur
aut postea ritu Catholicis coram sacerdotibus
contrahant. Ita Malderus supra. & probatur: Malederus.
quia cum magistratus id præcipiat, ut contra
hentes hac ratione agnoscant eum Ministrum
tan.

tamquam legitimum vera Ecclesiae Ministrum, & se alij in ritu contrahendi matrimonia conforment, hoc ipso quo Catholici magistratui hac in re obediunt, extero facto prostantur se ea facere, quæ magistratus intendit: quod patet repugnare professioni fidei. Secundò, quia illi contractus coram Ministris celebrantur cù certis quibusdam ritibus hereticis proprijs, in quibus contrahentes necessariò cum ijs communicant, cùm circa ipsos, & eorum causa exhibeantur: quod, vt patet ex dictis, illicium est.

Licitè contrahuntur, aut potius declarantur contrafacta eorum magistratu hæretico.

64

Secùs est de iis, qui solum coram magistratu civili contrahunt, aut testantur se contraxisse, modò etiam ritu Catholico prius vel postea contrahant, quia illud solum in finem politi- cum exigitur, vt scilicet publicè constet quin nam sint coniuges. Patet Quartò, responso ad 4. difficultatem positam num. 32. dicendum enim est manduca- re idolothyta per se non esse malum, sed solum quando est signum cultus ipsiis idolis exhibiti, aut participationis ex sacrificiis illorum; vt si comedantur publicè in idolio sive in loco sa- crificij, aut cum ijs qui testantur se ea come- dere in honorem idoli, aut ad ita comedendum expressè vel tacitè inuitant. Patet ex auctoritate & explicatione Apostoli allata numer. 54. Ad auctoritatem D. Augustini, respondeo illum loqui de idolothytis positis in idolio, de qui- bus ex circumstantijs claram constat esse idolo- thyta: quod nescio quā fieri possit, nisi adint qui id asserant, cùm, vt ipse ibidem etiam argumen- tatur, fieri possit ut illi cibi eò ob alijs cau- sam allati sint. Quare D. Augustinus loquitur in casu quo illa comedatio sit signum participa- tionis iplius sacrificij, & honoris idolo exhibi- ti. Quia raman fieri posset vt ille homo omni- nō solus ibi esset, atque ita illa comedatio respe- ctu nullius esset vere tale signum, ideo D. Au- gust., non dicit absolutè eam esse malam, sed eam melius Christiana virtute respuit, quia sci- licet facile fieri posset vt alij occulti adessent, aut superuenirent, atq; esset periculum ne com- edio illa alij esset signum peruersi cultus. Lora autem suprà dicit Augustini responsio- nem esse nimis duram, sed facile, vt iam ostendit, potest ita explicari vt dura non sit.

Lora.

65
Vestibus
idolorum
sacrificiis
determinatis
illicite vre-
ris.

Bañez.
Pefant.
Turrian.
Sanchez.

Conclvsiō VII. Ob nullum periculum licet vt vestibus directe, & per se destinatis ad cultum falsum, quales sunt, quibus idololatriæ inter sacrificandum ex instituto vtruntur. Quia ex communi hominum vnu & estimatione illa gestatio est determinata ad significandum tam- culum. Et hæc est communis Doctorum sententia, vt patet ex Bañez 2.2. q.3. ar.2. dub. 2. conclus. 4. Pefant. disp. 1.q.5. Turrian. disp. 35. dub. 4. Sanchez de præcept. l.2. c.4. n. 21.

Contra verò omnes communiter fatentur, ex rationabili causa licere aliquando gestare vestes primi generis ex recensit. num. 24. quia cù haec nec directe, nec indirecte sint instituta ad profitendam falsam fidem; nequeunt huius esse signum, nisi forte ratione aliquarum circumstantiarum. vt si forte in aliquo loco in- ter Turcas, vbi multi degunt Christiani, qui

omnes vtruntur veste distincta à Turcica, ali- quis notus antè Christianus sine vlla alia appa- rentia iusta cause publicè inciperet gestare ha- bitum Turicum; talen factio in ijs circum- stantijs daret vulgo omnibus instam causam suspicandi eum inclinare in turcisnum, cùm non possent aliam causam excogitare, cur illud faceret.

Conclvsiō VIII. Ad vitandum graue pe- riculum licet quandoque vtrum vestibus se- cundi aut tertij generis ex recensit. num. 24. vt si infideles subito inuaderent Christianos, ali- quo loco inter eos, aut etiam alibi habitantes, ea intentione vt hos omnes interficerent: tunc enim posset quis similem vstem sibi assumere, vt hoc modo ab ijs non posset agnosciri, atque ita eorum manus euaderet. Ita Azor tom. 1. libr. 8. Moral. c. 24. q. 4. Turrian. Pefant. Bañez concl. 2. & Sanchez nu. 19. citati nu. 65. cum multis alijs quos hic citat.

Probant id aliqui Primò, quia cùm ista ve- stes solum ex instituto, aut consuetudine ha- beant vim significandi gestantem profiteri ta- lem religionem, & natura sua habeant aliud vi- sum, sunt ex se indifferentes ad hoc vel illud significandum; atque ita eorum gestatio non est necessariò signum falsæ religionis. Secùs autem aiunt esse in verbis, quæ cùm solum sine inuen- ta ad significandum, sunt absolute determina- ta ad rem certam significandam, v.c. in praesenti materia ad significandam professionem vera aut falsæ fidei. Secundò, quia si illa gestatio es- set professio falsæ fidei, infideles eas vestes ge- stantes hoc ipso peccarent, & consequenter il- licite hoc ipso præcipueret. quod constat esse falsum; nam Romæ ipse Pontifex præcipit Iu- dæis vrgestent pileum flauum, quo tales esse cognoscantur.

Sed hæc vel nimium probant aut nihil: nam si primum aliquid probaret, probaret etiam li- cere tegere suam religionem vendo verbis am- biguis, quæ nata sunt significare proferen- tem esse Turcam atque etiam aliquid aliud in- differens, idque etiam eo casu, quo audientes ea acciperent in priore sensu. quod num. 14. ex communi sententia ostendit esse falsum. Idem probaret secundum argumentum: nam prin- ceps Christianus habens in suo exercitu diuer- sa religionis homines vtrentes omnes ipsum vestibus, potest iustas ob causas, v.c. vt sciat qua ratione quibusque debeat fidere, omnibus pre- cipere, vt singuli palam dicant quam sententiam proferantur, atque ita vt unus dicat se esse Mahometanum, alter Iudæum, alter Lutheranum, &c. vnde secundum illorum modum ar- gumentandi, sic argumentor: Ille princeps li- cere hoc illis præcipit, ergo illi non peccant di- cendo se esse Mahometanos, Iudæos, &c. ergo etiam Catholicus vt vitet pericula, potest tal- tem cuni restrictione mentali dicere se esse ta- lem, ita vrid dicendo non peccaret contra con- fessionem fidei.

Vtigitur probemus conclusionem, reco- lenda sunt dicta suprà disp. 10. nu. 51. vbi ostendi eadem verba sepè ratione diuersarum circum- stantiarum alia atque alia significare. Quod multò

multo magis habet locū in alijs signis, præsertim ijs, quæ diuersum vsum habere possunt. Respondeo igitur, et si gestatio talium vestium alias significet gestantem profiteri talem aut talem fidem: id tamen nullo modo in his circumstantijs significat, sed solam intentionem latendi. Hinc etsi in casu conclusionis, dum infidelibus omnibus videntibus quod aliquis Christianus tali ueste induitus paulatim se subducet, sive inde discederet, possit contingere ut eorum nemini occurrat eum forte esse Christianum, quia super hac re non reflextunt; tamen si suspicantur eum forte esse vnum ex Christianis, aut super hoc refleterent, aut nullus aut vix ullus ex multis millibus ob illam uestem suspicaretur eum desipse esse Christianum; sed cogirarent eum cupere ea ratione latere, & mortem effugere: secus esset si coram ijs abnegaret fidem, aut diceret se iam esse, aut velle esse Turcam aut Iudaeum; omnes enim tunc conciperent eum saltem timoris causa fidem suam negare. Ex quibus patet distinctio inter verba, & gestationem eiusmodi uestium, & consequenter responsio ad argumentum contrarium positum n. 33. Nam in eiusmodi casibus verba immediatè inferiunt ad dissimulandam propriam fidē aut alienam simulandam; uestes vero præcisè ad occultandam personam.

⁶⁹ Sed peres, qua ratione excusari possint à peccato illi infideles, qui in caſu posito nu. 67. principi, aut etiam alteri interroganti cuius se-
ctæ sint, respondent se esse Turcas, Lutheranos. &c. Omnino enim videtur dicendum, eos non peccare id dicendo; nam alius nemo id illis licet præciperet, eosne inuitaret ut dicerent cuius sectæ sint; nam illicite virgo aliquem ut faciat id, quod facere licet non potest.

Respondeo, eos eo facto non peccare, quia cum ab ijs non petatur ut fidem suam profiteantur, eamque aſſerant, sed ut præcise veritatem manifestatam circa ſeipſos & ſtatū ſuum faciat: idque eodem omnino modo ſicut ſi eam de ſtatu ſue fide alterius manifestarentur, si interrogarentur, cuius religionis hic sit; ipſi ſimpliciter respondendo ſe esse Iudeos, &c. non censerunt id facere ut fidem suam profiteantur, aut hanc veram eſte aſſerant, ſed præcise ut veritatem defenſentur, ſicut eam de alio interroganti teſtarentur, quare eti peccant eam fidem ſectando, tamen posito quod eam ſectentur, non peccant illud præcise ex dicta intentione dicendo, ſicut non peccaret qui diceret ſe eſte vſurarium.

⁷⁰ An peccent Iudei ferentes pileum flauum in eo non peccant, ſi faciant præcise ut obediant Pontifici: nam hic illud non præcipit ut ipſi ea gestatione ſuam fidem profiteantur, ſed ut iij qui ſunt iſtius fidei ab alijs distinguantur. Quamuis igitur Iudei peccent rendendo falfam fidem, posito tamen quod eam teneant non peccant gestando dicta intentione cum pileum.

⁷¹ Secus eſſet ſi Christianus ita interroganti responderet ſe eſte Iudeum, aut ſine iusta cauſa illum pileum ferret ut putaretur eſte Iudeus; quia cum non poſſet id facere ob alium finem

ſaltem quo ad externam apparentiam, niſi ut crederetur eſte Iudeus, illis verbis, eoue factō ſignificaret ſe eſte talem, aut ſaltem ſe velle vi- deri talem: atque ita quoad externam ſaltem apparentiam fidem negaret. quod eſt absolute malum.

CONCLV SIO IX. Non eſt improbabile in caſu in concluſ. 8. expreſſo, alioꝝ omnino ſimi- licere etiam vt uestibus quarti generis ex re- censit n. 24. ita Azor. tom. i. Moral. I. 8. cap. 27. ^{Azor.} Sanchez. q. 4. in fine. & Sanchez l. 2. de Præcept. c. 4. nu. 20. & pater ex dictis, quia, vt iam ostendit, vſus illius rei in tali caſu nequit eſte ſignum profes- ſionis illius.

Bene tamen nota Sanchez ibidem iuncto n. 27. nulla ratione ob illa pericula vitanda fore licitum ferre tale ſignum, ſue uestem, quando princeps non ſolū Mahometanis, ſed omnibus ſuis ſubditis aut in regno ſuo degentibus, cuiuscumque fidei eſſent, praeciperet talem uestem, aut tale ſignum ferre, ad testandum ſe eſte cultores Mahometis. Ratio diuerſitatis eſt, quia cum in priore caſu ille princeps praecipiens folis Turcis vſum talis uestis, nullo modo ſuo edicto praeciperet ut Christiani ſuam fidem ne- garent, aut quid ſimile tali ſigno teſtarentur, nec etiam quifquam Christianus periclitaretur præcise quia hoc non ferret; illud in dicto caſu aſſumere non eſſet ſignum abnegationis, fidei, ſed deſiderij latendi; ſecus eſſet in ſecondo caſu, quia quicumque viderent tunc aliquem Christianum hoc ſignum aſſumentem, ſtatiū crederent eum hoc facere, vt hac ratione regis voluntatis ſatisfaceret, & ita mortem effugeret. vide dicta n. 54. & 57.

Nota Secundò, non ſemper licere vt hiſ uestibus quando licet vt uestibus 2. & 3. gene- ris ex recensit n. 24. quia cum uestes 2. & 3. gen- eris non ſint per ſe inſtituta ad ſignifican- tam directe professionem fidei; faciliter po- ſſunt occurſe circumſtantiae, in quibus hanc non ſignificant. Quare ſaltem ob Doctorum au- toritatē noui eſt omnino improbabile cu- cui ob graues valde cauſas neceſſariō eſſet trāſ- eundum per terras infidelium, aut in ijs aliquā- diu commorandum, nec poſſet hoc tuō facere, niſi aſſumptis eiusmodi uestibus, id licet facere. hoc enim tenent quidam viri docti, & aper- tè inſinuant Bañez & Sanchez ſuprā citati nu. 19. & 22. & quidam alij. Secus tamen omnino eſt dicendum de uestibus quarti generis; & cre- do dictos au-tores de hiſ idem mecum ſentire. Malder.

Imò cum Maldero 2. 2. q. 3. a. 2. membr. 3. concl. 3. credo longe vetius eſte in eo caſu eſte illicitè uti uestibus ſecondi generis, ex dictis n. 24. quia haſ ſaltem ſecundariē inſtituta ſunt ad ſigni- candum directe cultum, ſue professionem falſe fidei. & quamvis ratione circumſtantiatum haſ ſignificatio omnino tollatur in caſu pro- poſito in concluſ. 8. aut ſimilibus; ſecundamen- videtur in caſu præſenti, eiꝝ ſimilibus. Nec refert quod ſecularis in ſimili caſu licet utatur uestibus veri Religioſi, quia ipſe licet cupit vi- deri Religioſus, nemo tamen licet cupit videri cultor falſe religionis. Hinc etiam ſecularis ex iusta cauſa poſſet in vero ſenſu licet uti verbis idololatria, ambi-

300 Disp. 15. De externa fidei confessione. Dub. 3. & 4.

ambiguis, quibus alij intelligerent cum significare se esse verè Religiosum, illicet tamen ita significaret se esse sacerdotem idolorum.

⁷⁵ Nota Tertiò, in his omnibus casibus caendum esse scandalum; quod facile accideret quando quis vt retur eiusmodi signis coram eis, qui ipsum norunt, & ignorantes causam ob quam id licet faceret, putarent eum negasse fidem, eiusque auctoritate ad hanc negandam incitarentur, aut saltem ad eiusmodi signis illrito modo vtendum.

⁷⁶ CONCLVSI O X. Quando princeps infidelis statuit vt Christiani in ipsius terris degentes gerant certum signum quo tales agnoscantur, siue id faciat ob finem politicum, siue ob aliū, licet ad vitandum graue periculum eiusmodi signi gestatio omittitur à Christianis, tam indigenis, quam alijs quibus illa transiendum est. Ita Auctores citati pto conclus. 8. & patet ex dictis; quia ille princeps nullam habet potestatem praescribendi mihi certum modum, quo in tali casu teneat profiteri meam fidem, quare omissione illius signi in tali casu nullo modo est signum abnegationis fidei. Et confirmatur: quia alias posset ea ratione tyrannus statim apprehendere omnes Christianos in ipsius terris degentes, eosque occidere, & ita fidem penitus extinguere, quod esset grauissimum incommodum.

Ad argumentum Caietani positum num. 36. nego maiorem: nulla enim hic est fidei interrogatio, ad quam fidelis teneatur respondere.

D V B I V M IV.

Quibus modis obligat praeceptum affirmatum confessionis fidei?

⁷⁷ Nota hoc praeceptum dupliciter posse nos obligare. Primò per se, siue ratione ipsius fidei, quæ hic & nunc confessionem sui externam postulat, ne ipsius honor detrimentum patiarur. Secundò, quasi per accidens ratione aliquius alterius virtutis. Ponemus autem hic breuiter varios casus vtriusque huius obligacionis, & sequenti dubio quasdam difficultates circa eas occurrentes examinabimus.

⁷⁸ CONCLVSI O I. Fides obligat ratione sui ad confessionem. Primò, quando quis recens admittitur in Ecclesiam; cum enim homines nequeant videre internam fidem, talis visibili Ecclesiae constanti ex hominibus non modò interna fide, sed etiam externa eius confessione debet vni. Deinde haec vno nequit fieri inter homines & humano modo nisi per externum aliquod signum: tale autem signum necessariò debet esse confessio fidei saltem implicita; immo ea ipsa petitio qua quis petit admitti ad Ecclesiam siue communionem fidelium est quaedam implicita confessio fidei. nam hoc ipso quo ostendo me velle Ecclesiae vnit, declaro me eius fidem credere, atque ita hanc exterius profiteor. Hinc baptismus à Trident. sess. 6. c. 7. dicitur Sacramentum fidei, quia in eo fidē profitemur; unde etiam Ecclesia semper iussit eos, qui ipsam adulti volūtingredi, explicitē fidei articulos profiteri.

Trident.
Baptismus
Sacramenta
fidei.

Secundò, quando quis alios tenetur in fide instruere: hoc enim fieri nequit nisi ipse ea profitetur. Quomodo enim potero persuadere vt hoc vel illud credas, nisi ostendam me id credere?

Tertiò, quando alicuius externa confessio est necessaria, vel valde utilis ad aliquo vel conversionem ad fidem, vel in eadem vacillantium confirmationem. Quod maximè accidit quando quis est magna auctoritate apud aliquos infideles aut minus firmos in fide, praesertim si hi alias crederentur fidem metu tormentorum, aut similem ob causam negatur: talis autem tunc tenetur profiteri fidem non tantum ratione caritatis, qua tenetur aliorum saluti consulere, sed etiam ratione virtutis fidei, cuius honor exigit ut eam non modò in nobis, sed etiam in alijs quantum possumus promoueamus. sicut virtus v. c. lls promocastiratis, non modò obligat me, vt castè viuam, sed etiam vt quantum possum peccata luxurie in alijs impediā. Ex quo patet eti alij teneantur ex præcepto negatiuo non negare fidem; tam me ex præcepto affirmatiuo eo casu teneri ad confessionem fidei; quia hanc omittendo pecco, non per actum positivum, sed per omissionem actus præcepti necessarij ad fidei confutationem.

Quattro, quando aliqui coram nobis fidem irrident aut blasphemant, tenemur eam profiteri, vel ostendendo palam nos eam magnificare, vel eos etiam reprehendendo, si fine periculo id facere possimus. Idque etiam locum ha. Blasphem. testenor contineat. etiam fine he emendando. etia fine he malum.

Quintò, quando cumque non confitendo viderer moraliter negare fidem: sed tunc proprie obligo præcepto negatiuo.

Sextò, ad fidei confessionem iure positivo ex ⁸¹ præcepto Trident. sess. 24. cap. de reform. & Trident. sess. 25. c. 2. de reform. tenetur Primò, prouisi de Beneficijs, quibus animarum cura annexa est, tenetur ad adeo que omnes Episcopi, Pastores, & similes. fidei profisionem. Secundò, admissi ad canoniciatus, aut dignitates in Ecclesijs cathedralibus: qui omnes tenentur coram personis ibi præscriptis ex certa formula professione fidei facere. Tertiò, ex proprio motu Pij Quinti, qui incipit, In sacro anelte; Doctores, Magistri, Regentes, aliquique siue clerici, siue laici, qui in publicis Academij, Universitatibus, aut alibi cuiusvis facultatis, lectoris, siue Professoris ordinariam aut extraordinariam cathedram obtinere aut retinere volunt, tenentur similiter fidem profiteri. quæ Sanchez docte explicat Sanchez l. 2. de Præceptis c. 5.

CONCLVSI O II. Ratione aliarum virtutum ⁸² confessio fidei obligat; Primò, ratione religiosis, quotiescumque vel audiendo Sacrum, vel Sacraenta suscipiendo, vel Venerabilem Eucharistiam comitando, vel transiendum hono-

rando,